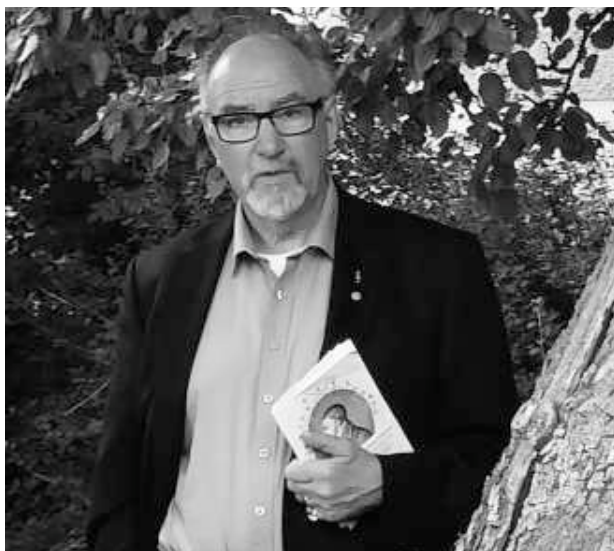

ДЕВІД ДЖОН ГАЛЛОВЕЙ / DAVID JOHN
GALLOWAY

(07.05.1942 — 07.12.2014)

Девід Галловей біля будинку Е. Ахаріуса в м. Вандстена, 2013 р. (фото Е. Фаркаш)

У грудні 2014 року відійшов у вічність відомий британський дослідник, ліхенолог Девід Галловей. Упродовж багатьох років він обіймав ключову посаду в Природничому музеї (ПМ) м. Лондона, координував ліхенологічні дослідження в різних регіонах Південної півкулі, був президентом Міжнародної ліхенологічної асоціації та особисто сприяв налагодженню контактів ліхенологів колишнього Радянського Союзу з їхніми колегами із Заходу.

Девід Галловей народився 7 травня 1942 року в Інверкаргіллі (Invercargill), на південному узбережжі Нової Зеландії. Тут проминули його шкільні роки, далі був університет Отаго (м. Данедін). Там Девід навчався на факультеті природничих наук і в 1972 році захистив дисертацію з біохімії. Власне тоді ж він познайомився з Джеймсом Маррі (James Murray), старшим викладачем хімії, який з ентузіазмом вивчав лишайники Нової Зеландії. На жаль, Джеймс Маррі загинув в автокатастрофі невдовзі

© С.Я. КОНДРАТЮК, 2015

після їхнього знайомства. За рік по тому університет запросив Пітера Джеймса (Peter James), на той час головного ліхенолога відділу ботаніки ПМ м. Лондона, для створення гербарію Джеймса Маррі. Пітер Джеймс перебував у Данедіні впродовж шести місяців, і завдяки збігу цих обставин Девід Галловей захопився ліхенологією. У 1973 році він отримав стипендію Сполученого королівства (а Commonwealth Fellowship), яка дала змогу проводити наукові дослідження в ПМ (м. Лондон) разом із Пітером Джеймсом.

Упродовж 1973—1994 років наукова кар'єра Д. Галловей була пов'язана з ПМ, де він отримав посаду старшого (1982—1987), а згодом — головного наукового співробітника (Principal Scientific Officer) та завідувача ліхенологічного відділення у відділі ботаніки цього Музею.

Слід зазначити, що недавно описані два роди, зокрема запропонований на честь Девіда Галловей рід *Gallowayella* S.Y. Kondr. et al. і рід *Jesmurrayia* S.Y. Kondr. et al. (на честь Джеймса Маррі), містяться в одній кладі (*Xanthomendoza* s.lat. підродини *Xanthorioideae*). Знаменно, що ці два роди, описані на честь двох новозеландських дослідників, які знали один одного, будуть завжди поряд у класифікаційній системі лишайників родини телосхістових.

Понад два десятиліття праці Девіда Галловей в ПМ були надзвичайно продуктивними. Вражає кількість його наукових публікацій, зокрема, перше видання «Флори лишайників Нової Зеландії» («Flora of New Zealand Lichens» (Galloway, 1985)). У 1987 році на Міжнародному ботанічному конгресі в Берліні вченого обирають президентом Міжнародної ліхенологічної асоціації. Девід пишався тим, що змінив на цьому посту Мейсона Хейла, на той час старшого наукового співробітника Смісонівського інституту (США), внесок якого в розвиток ліхенології Д. Галловей високо поцінював.

Протягом 1987—1992 років Девід був задіяний в організації кількох міжнародних форумів, пов'язаних із Міжнародною ліхенологічною асоціацією, яку він у цей період очолював. Учений був харизматичною особистістю, талановитим

організатором симпозіумів, яскравим ведучим засідань і цікавим доповідачем. Ще в 1989 році на мікологічному конгресі в Регенсбурзі він запропонував І. Чарнефельту (м. Лунд, Швеція) стати його наступником на посаді президента Міжнародної ліхенологічної асоціації. Д. Галлоуей відіграв провідну роль в організації міжнародного ліхенологічного симпозіуму в Швеції. Він особливо втішався можливістю відвідати будинок засновника ліхенології, шведського лікаря Еріка Ахаріуса в містечку Вандстена.

Упродовж 22-х років роботи в ПМ Девід Галлоуей зробив суттєвий внесок у розвиток ліхенології, систематику та біогеографію лишайників, в історію цієї науки.

Деякі наукові результати, отримані вченим, відображені в 95-му томі «Ліхенологічної бібліотеки» (*Bibliotheca Lichenologica*), що вийшов друком до його 65-річчя в 2007 році. Тут наведено перелік публікацій Д. Галлоуея, який на той час містив 319 назв, зокрема такі фундаментальні праці, як «*Flora of New Zealand Lichens*» (1985), «*Tropical Lichens: Their Systematics, Conservation, and Ecology*» (1991), «*New Zealand Lichens, Checklist, Key and Glossary*» (1997, with W.M. Malcolm) і численні монографії.

У 1994 році Д. Галлоуей з дружиною переїхали до Нової Зеландії. Спочатку вони мешкали на березі річки Клата в доволі глухій місцевості центрального Отаго, на Південному острові, а згодом знайшли нову домівку в мальовничому містечку Данедін.

У 2008 році ми мали нагоду ознайомитися з фундаментальними дослідженнями Д. Галлоуея, коли вийшло двотомне перевидання «Флори лишайників і ліхенофільних грибів Нової Зеландії» («*Flora of New Zealand Lichens, Lichen-Forming and Lichenicolous fungi*»). Це вражаючи за обсягом і змістом праця: 2261 сторінка, з них бібліографія викладена на 181 сторінці. Загалом у виданні опрацьовано 1707 таксонів, які належать до 354 родів. Цей проект був започаткований ще в часи, коли Девід Галлоуей працював у Лондоні.

За цю монографію та інші дослідження в галузі ліхенології вченого удостоїли найвищої нагороди Міжнародної ліхенологічної асоціації — медалі Ахаріуса, він також відзначений медаллю Хаттона («*Hutton Medal*») Королівського товариства Нової Зеландії — за високу майстерність у науках про рослини.

У 1990-ті роки завдяки люб'язній допомозі Д. Галлоуея ми мали нагоду декілька разів пра-

цювати в ІКМ у Лондоні (по три місяці щороку за підтримки Королівського товариства Великої Британії). За часів перебування там Девіда ІКМ став центром ліхенологічних досліджень у Південній півкулі. Власне завдяки тому, що вчений здійснював ревізію видового різноманіття родів *Stictia* і *Pseudocyphellaria* у світовому масштабі, в Музеї знаходилася величезна колекція зразків лишайників цих родів із різних регіонів Південної півкулі. Тому в нас була унікальна можливість уперше провести спеціальне вивчення ліхенофільних грибів, які паразитують на лишайниках указаних родів. Слід зазначити, що їхні представники широко розповсюджені в Південній півкулі, отож ми мали нагоду переглянути декілька тисяч зразків лишайників. Результати досліджень опубліковані в низці статей, де також описано кілька нових для науки родів і понад 10 нових для науки видів ліхенофільних грибів.

Девід Галлоуей був високоосвіченою людиною з широким діапазоном зацікавлень у різних сферах культури. Він був великим шанувальником театру, добре обізнаним також у мистецтві та художній літературі. Власне завдяки захопленню театром учений познайомився зі своєю дружиною — оперною співачкою Петрішією Пейн. Скрізь, де родина Галлоуей перебувала впродовж тривалого часу, Девід організовував літературні гуртки, там на щотижневих зібраннях жваво обговорювалися художні твори різних авторів. У 1993 році мені поталанило побувати на такому обговоренні «Білої гвардії» М. Булгакова. Д. Галлоуей цікавився, наскільки змінилися ті місця в Києві, які так майстерно описані письменником. Він пишався тим, що міг познайомити членів літературного гуртка з гостем з українського м. Києва, про який вони читали в знаменитому романі. Мріялося, що Девід особисто завітає до столиці України. Однак у 1994 році родина Галлоуей переїхала до Нової Зеландії, і подорож до Києва так і залишилася в задумах.

Цікавим був стиль Девіда готувати статті. Він починав цю роботу з найбільш «марудної» частини — переліку цитованої літератури. Якщо перелік завершено, то Д. Галлоуей вважав, що статтю можна написати за дві—три години, і справді робив це дуже швидко. Збоку здавалося, що він просто сидить за фортепіано і награв якусь нову річ, щоб зрозуміти, чи варто її тримати в своїй колекції, чи ні.

Нам довелося бути учасником дружніх бесід Девіда з норвезьким ліхенологом Пером Магнусом Йоргенсеном, він часто працював у ПМ у зв'язку

з лектотипіфікацією зразків К. Ліннея, що там зберігаються, бачити захоплення Д. Галлоуей австралійським ліхенологом Джеком Іліксом (той відвідував Музей з метою таксономічної ревізії окремих таксонів лишайників). Дружні взаємини єднали Девіда з іншим австралійським ліхенологом з Гобарта — Гінтарасом Кантвіласом (він за такою ж стипендією, як і Д. Галлоуей у 1970-х, мав нагоду працювати з типовими колекціями ПМ уже в 1990-ті). Багато доводилося чути про шведського колегу Ларса Арвідсона, з яким Девіда пов'язували родинні стосунки.

Д. Галлоуей був прекрасним кореспондентом, вів листування з численними колегами з різних континентів. Багато ліхенологів зберігають його яскраві, зазвичай дуже люб'язні та водночас вельми інформативні листи, які завжди приємно читати. Часто він починав з опису сезону, розповідав, як розквітають різні квіти в його садочку, відтак детально описував статті, які більш-менш підготовлені до друку, і складнощі, що виникали з пошуком типових зразків у старих гербаріях. За висловом Інгвара Чарнфельта (Kärnefelt et al., 2015), майже кожний лист починався зі слів подяки: «Thank you so much for your very lovely letter which I read out to Patricia and which we both enjoyed very much...». На жаль, останніми роками ми спілкувалися з Девідом не так уже й часто, отримати листа від нього було

радісною подією, яка давала заряд творчої наснаги на тривалий час.

Останній раз Д. Галлоуей був у Європі в 2013 році на форумі Скандинавського ліхенологічного товариства у м. Вандстена (див. фото). Тоді він виголосив доповідь про розвиток ліхенологічних досліджень за листуванням Еріка Ахаріуса (Eric Acharius) та Улофа Шварца (Olof Swartz), що була опублікована в «Graphis Scripta» (2014, випуск 26). Як і в інших випадках, Девід здійснив величезну роботу з розшуку та копіювання всіх відомих листів названих кореспондентів. Така доповідь з великою цікавістю сприймалася молодшими дослідниками у Шведському культурному центрі. Місцина ця оточена ландшафтами з середовищем і позначками меж ділянок, які мало змінилися від часів Еріка Ахаріуса, останнього учня Карла Ліннея. Під час форуму Девід, сповнений енергії та нових задумів, обговорював із колегами особливості підготовки «Історії ліхенології». На жаль, цим планам уже не судилося здійснитись.

7 грудня 2014 року в хоспісі громади Отаго (м. Данедін) на 72-му році життя, після нетривалої хвороби, Девід Галлоуей помер. Його пам'ятатимуть численні друзі та колеги, результати його досліджень та фундаментальні монографії слугуватимуть фахівцям ще багато років.

С.Я. КОНДРАТЮК

— НОВІ ВИДАННЯ —

Дендрохронологічний каталог природно-заповідного фонду Степу України / С.Ю. Попович, А.С. Василенко, Є.І. Берегута, П.М. Устименко та ін. / Ред. С.Ю. Попович / Національний університет біоресурсів та природокористування України, Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України/ — К.: ЦП «Компринт», 2014. — 888 с.

У формі каталогу вперше систематизовано відомості щодо представленості в природно-заповідному фонді Степу України раритетних природних (*in situ*) і культивованих (*ex situ, in vivo*) видів деревних рослин і дендроценозів, які мають офіційний статус усіх рангів охорони (міжнародного, загальнодержавного та регіонального). Для означеного природно-географічного регіону подано конспект заповідних вікових дерев та чагарників. Визначено репрезентативність адміністративних регіонів, об'єктів і категорій природно-заповідного фонду. Наведено рейтинговий список об'єктів природно-заповідного фонду за кількістю раритетного дендрорізноманіття, а також показчик ступеня раритетності видів деревних рослин.

Видання призначене для фітосозологів, дендрологів, фітоценологів, лісівників, паркознавців, аспірантів і студентів відповідного фаху, працівників природоохоронних установ, а також широкого кола зацікавлених в охороні природи читачів.